

Mantli all nii rõõmu kui valu

PILLE PALM

"Il Tabarro" (Mantel) ja "Gianni Schicchi" – kaks osa Puccini ooperitriptyhionist Estonia Teatris.

Lavastaja – Neeme Kuningas, dirigent – Arvo Volmer, kunstnikud Liina Keevallik ja Reili Evert.

Esietendus – 6. juunil.

Muusika

Viimasel suurel veristil Puccinil on ooperites lai tunneteskaala: on õnne ja valu, nalja ja kurja, armastust ja kannatusi, kadedust ja surma, on palju kauneid meloodiaid, suuri dramaatilisi osi. Lõivu mak-sab Puccini tol ajal uuele moežan-rile operetile ja mõneski kohas tuleb kuulates opereti tunne.

Puccinil on ka palju tiheda orkestratsiooni lõike, mis toovad eraldalt esile küll suured kulminatsioonid, aga muudavad kompli-tseeritumaks tasakaalu lava ja orkestri vahel. Estonia etenduses just tasakaal saigi kõvaks pähkliks.

Dirigent **Arvo Volmer** valitses suurepäraselt orkestrit (ja pillimehed tulid iga nüansiga kaasa), tema kontseptsioon oli selge ja loogiline. Oma seisukohti ta kallutada ei lasknud, olgugi, et kohati laul saali ei kandunud. Lauljate koosseis on ebäühtlane: ansambel on tuhme ja kõlatuid, konkreetsele partiile ebasobivad häälid. See nõuaks dirigendilt paindlikumat reageerimist. Kokku kannatas ooper kui tervik.

Muusikalise poole nõrgaks lülilik oli "Mantlis" koor. Kuigi koori ülesanded on seal tagasihoidlikud, ei olnud täpsust, puhtust ega ühtlust ei meesrühma laadijate kooris ega naisrühmal.

Väino Puura praamiomanik Michele ja peterburilanna Katja Trebeleva tema noorukese naise Giorgetta-na lühiooperis "Il Tabarro" ("Mantel").
HARRI ROSPU foto

lühiooperiga ja loob visiooni sadamamelust ning laevatekist. Kujutlust süvendab veelgi lavakõrgendiku keskpunktina mõjuv sammu, mis täidab laevakorstna ülesannet. Kokku jääb mulje pisut troostitust ja vaesevõitu praamist, agaseda taotletigi.

(siin tulnuks nad jättagi sinisesse sumedusse, väljavalgustamised ei olnud põhjendatud).

Kostüümid **Reili Evertilt** moodustavad terviku "Mantlis" ja nende tuhm pruun-hall värvigamma toonitab tegelaste hingelist surutust. Probleemaatilisemad on "Gianni..." kostüümid. Kuna tegevuse aeg on

jalatsid jms. ilmusid moodi 14. sajandi lõpupoole, kangatrüki peen lillmuster on aga veel hilisem (see torkab silma eriti Lauretta kostüümis, mis sobiks meie praegusse tänavapilti).

Alaliseks murelapseks on Estonias olnud valgustus. Kuigi nüüd

näitejuhi kaasamine lavastusse. **Helgi Sallo** on väga kogenud näitleja ja tundud oma põhjaliku rollialanalüüsiga. Tema lõputuid küsimusi *miks just nii?, mis selle taga on?* jne. lavastajad peaaegu et kartsid. "Mantlis" ja "Gianni Schicchi" hakkab juba sallolikkude nüansirohkust aimama ja tajuma, et lavaval olid teavad, miks nad nii või teisiti toimivad.

Solistid

"Mantlis" võib saavutusteks pidada **Väino Puura** praamiomanik Michele, mis on talle igas suhtes sobiv roll. Nii mänguliselt kui vokaalselt oli tema traagika usutat.

Michele noor naine Giorgetta oli mõjusam peterburilanna **Katja Trebeleva** esituses, kelle suur dramaatiline hääl lisas hingestatud pingelisust. Katja Trebelevale on loodus palju andnud – tal on väga ilus hääl ja kaunis välimus. Ent tema osalahendus oli ehk liiga üheselt kannatav, otsekui teeks kogu maailm tema puhtale õrnale hingele liiga. Tegelikult on ju Giorgetta trüudusetus (ja Luigi ahvatleminegi) kogu konflikt allikaks. Selle poole rollis tõi rohkem esile debütant **Kädi Kosenkranjus**. Vokaalselt väga nõudliku partiiga toimetulek on aga esimese suure rollina tubli saavutus. Kui kohati jääb puudu hääle kandvusest, peaks silmas pidama: mitte forsseerida! Pingutatud toon ei lisa midagi, pigem annab seda vaba laulmine.

Giorgetta armuke, laadija **Luigi Vello Jürna** kehastuses tundus tüübina, kel teab kui sügavaid tundeid Giorgetta vastu pole, ta pigem kasutab juhust. Nii tundub tema mängu, aga mitte laulmise põhjal.

gasmoränkuu, ei olnud tavaliselt puhtust ega ühtlust ei meesrühma laadijate kooris ega naisrühmal.

Lava

Kujundus **Liina Keevallikult** on vastavalt lavastaja soovile tehtud tinglik ja neutraalne. Selle lakoonilisus sobib hästi esimese

troostitust ja vaesevõitu praamist, aga seda taotletigi.

Teise ooperiga on seos aga hoopis lõdvem, sest rikka palee tunnet ei tekkinud, pigem tundus, et Donati Buoso pole surnud, vaid välja kolunud. Pilvekujulised fragmendid vitraažakendest ühilduvad "Gianni Schicchiga", aga mitte "Mantliga"

tab tegelaste hingeist surutust. Probleemaatilisemad on "Gianni..." kostüümid. Kuna tegevuse aeg on antud ühese täpsusega (1299. aasta), siis eeldanuks see ajastutruudust. Kunstnik on lähtunud küll ajaloolisest kostüümist, ent sajandi võrra hilisemast: torumütsid, sarvtanud, *mi-parti* püksid, pika terava ninaga

Alaliseks murelapseks on Estonia olnud valgustus. Kuigi nüüd on hakatud teadvustama, et valguskunst on kunst omaette, ei tohiks ta olla nii omaette, et on lavastusest lahus. Valgustuse loojateks on märgitud **Maldar-Mikk Kuusk** koos lavastajaga, aga tegevustikule toetust siit ei tulnud. Palju oli misantseenidega ühildumataid "väljavalgustamisi", lamedust (peaaegu nn. töövalgust), mõnedki olulised lõigud muusikas jäid aga välja toomata. Millal küll jõutakse nii kaugele, et teatris oleks valguskunsti professionaale?

Näitemäng

Lavastaja **Neeme Kuningas** valdab hästi groteski ja selles võtmes on "Gianni Schicchi" ka läbi viidud, eriti, mis puudutab Buoso sugulasi. Lavastaja lisatud pantomiimi ooperi alguses, kus saamahimulised sugulased Buoso ära mürgitavad, oli leidlikult tehtud, lõpuväändist rääkimata – Gianni leiab voodi alt Buoso, kes ei olegi surnud, ja ooper lõpeb nende ohjeldamatu naeruga. On ka hulgaliselt eht-neemekuningalikke pisemaid leide. Sugulased on ilmselt mõeldud igaüks oma karakteriga, aga esialgu olid väljendusvahendeiks vaid suured žestid. Osatäitjad alles hakkavad tajuma oma tegelaskuju individuaalsusi.

"Mantli" olustikulised stseenid on arusaadavad ja kogu ooper moodustab ühtsema terviku kui "Gianni...". Suhted praamiomaniku ja tema noore naise vahel ning naise tunded laadija Luigi vastu olid välja joonistatud. Edasi sõltub juba esitajaist, kui usutavaks mängitakse konflikt, mis viib traagilise lahenduseni ja kui traagiline see lõpp tundub vaatajale.

"Mantli" alguses vaikuses keerlev lava kui elukarussell on hea kujund, ainult et liiga pikk pöörlemine võtab pinge maha.

Mis on aga Estonia ooperi jaoks sammuks edasi, see on arvestatava

Alaliseks murelapseks on Estonia olnud valgustus. Kuigi nüüd on hakatud teadvustama, et valguskunst on kunst omaette, ei tohiks ta olla nii omaette, et on lavastusest lahus. Valgustuse loojateks on märgitud **Maldar-Mikk Kuusk** koos lavastajaga, aga tegevustikule toetust siit ei tulnud. Palju oli misantseenidega ühildumataid "väljavalgustamisi", lamedust (peaaegu nn. töövalgust), mõnedki olulised lõigud muusikas jäid aga välja toomata. Millal küll jõutakse nii kaugele, et teatris oleks valguskunsti professionaale?

Teised "Mantli" tegelased – Mati Palmi Talpa, Ivo Kuuse Tince, Marika Eensalu Frugola – olid mõnusalt koloriitsed kujud. Ka Mart Madiste ja Tiit Laur olid oma ülesannete kõrgusel.

"Gianni Schicchi" efektsus sõltub nimiosalisest ja **Jassi Zahharovis** ei kahtle keegi. Tema Gianni on pigem mõnus kui groteskne, aga seda enam sümpaatne. Gianni tütar Lauretta on ainuke lüüriline kuju kogu ooperis ja **Valentina Taluma** esitus oli võluv. Kuulus Lauretta aaria on talle ka ainsana toonud igal etendusel publikult aplausi.

Buoso sugulastest on kandvaim roll Lauretta armastatul Rinocciol, keda kehastas Mati Vaikmaa. Tema varasemad baritonipartiid tundusid orgaanilisemad, sest hääles oli loomulik pehmus. Nüüd tenoriks ümberformeeruv hääl on aga (veel?) üsna kõlatu ja pingutatud. Soolonumbrid ei olnud kõitvad, duetid Laurettaga aga tasakaalust väljas. Ootamatult värvitu oli Urve Tautsi tädi Zita ja tundub, et hetkevormi arvestades ei ole see talle sobiv partii. Samas oli Zita, Ciesca (Riina Airenne) ja Nella (Pirjo Levandi) tertssett üks kõige paremini kõlavaid ansambleid kogu ooperis. Ülejäänud sugulased täitsid oma ülesanded sobivalt.

Ain Angeri tohter Spinelloccio ja **Voldemar Kuslapi** notar olid kõlavad ja kandvad. Notari kaaslased **Hans Miilbergi** ja **Kalju Karaski** esituses mõjusid väljendusrikkalt ning **Ilse Takise** Buoso tundus päris armas. Rõhutada tahaks noore bassi Ain Angeri sügavat häält ja karakternäitlejasoont. Temale võiks teater anda juba hulga mahukamaid osi.

Sügisel on lavastusse lülitumas veel Rauno Elp Gianni Schicchina, Vello Jürna Rinucciona, "Mantlis" dubleerib Jürnat siis Alar Haak.